

1950. aastail andis alevile jõulise arengutõuke see, et Märjamaa oli rajoonikeskus. Alevi keskele ehitati esinduslik järelstalinistlikus stiilis rajooni peamaja, kus asusid partei- ja täitevkomitee. Pärast rajooni kaotamist 1962. a asus siia haigla, mis töötas selles hoones 1993. aastani. 1994 toodi siia üle polikliinik ning 2001. aastast saadik seisab hoone tühjalt. Tulevikus kavatsetakse see kujundada vallamajaks. (Foto aastast 2008.)

ALEVITE PÄRLEID

MÄRJAMAA

Heiki Pärdi

FOTOD: HEIKI PÄRDI

Esmakordselt 1364. aastal ajalooallikais mainitud Märjamaal hakkas kihelkonnakiriku ümber kujunema alev samal ajal kui mujal Eestis — 1860. aastail. Märjamaa tuiksooneks on vana Pärnu maantee, mille veeres on alev nelja kilomeetri pikkuselt välja veninud. Pärnu maantee ääres on vanast ajast paiknenud kõik tähtsamad asutused ja ärid, alustades vanast Maarja kirikust, mitmest kõrtsist, Haimre mõisa väravast ning lõpetades vene kirikuga alevi teises otsas. Märjamaa asus mitme kohaliku tähtsa tee ristis — siit suundusid teed Koluvere kaudu Lihulasse, Virtsu ja Haapsallu ning Kasti mõisa, kust sai edasi Valgusse ja Raikküla kaudu Raplasse. Märjamaalt pääses otse ka Haimre mõisa, mille väravad koos praeguseks hävinud valvurimajaga asuvad keset alevit mõisa suunduva puiestee otsas.

< 1932. aastal püstitati keskaegse Märjamaa Maarja kiriku taha lagunenud kirikuaia värava asemele arhitekt Ernst Georg Ederbergi kavandi järgi uus värav – Vabadussõja monument, kuhu on jäädvustatud kõik Esimeses maailmasõjas ja Vabadussõjas langenud. Mälestustahvlid taastati 1989. (Foto aastast 2016)

~ Alevi üks vanemaid hooneid on 18. sajandil ehitatud, hiljem korduvalt ümber tehtud kõrtsihoone (Pärnu mnt 31). 1932 ehitati see ümber Kaitseliidu Koduks, mida kasutati kultuurimajana ja kinona kuni 1960. aastateni. Hiljuti tahtis Kaitseliit neile tagastatud kehvast seisukorras hoone lammutada, kuid avalikkuse vastuseisu tõttu sellest loobuti. Praegu on hoone müügis. (Foto aastast 2008)

^ Omapärane ehitismälestis on keset alevit Haimre poole suunduva puiestee alguses asuv Haimre mõisa väravaehitis. Algselt paiknes värava kõrval ka väheldane valvurimaja. 1989 nihutasid kohalikud muisukaitsjad taastatud väravaposte mõnikümmend meetrit peatänavast tahapoole. (Foto aastast 2016)

< Usuvahetusliikumise laineharjal ehitati ka Märjamaale 1892. aastal kellatorni ja kupliga tellistest ja maakivist vene õigeusu kiriku hoone. Alates 1966. a, kui kogudus lakkas olemast, kasutati hoonet laona ning see hakkas aegamööda lagunema. (2016. a)

< Vilgas ärielu tingis vajaduse luua laenu-hoiuasutusi, mis Märjamaal 1911. a asutati, hiljem sai sellest Märjamaa Ühispank ning 1930. a Lääne-Eesti Ühispank, kes ehitas 1931 endale kiriku lähedale Kastli tee otsa uue maja. Maja välisilme on aja jooksul muutunud – kaks akent esiküljel kinni ehitatud ning vasakpoolse trepikoja kumerkatuse on vahetatud viilkatuse vastu. (2016. a)

< Peatänava äärde ehitati 1920–1930. aastail mitmeid esinduslikke ja ka lihtsamaid, meie alevitele iseloomulikke elu-ärihooneid. Üks huvitamaid oli mõne aasta eest maha põlenud kohaliku suur-ärimehe Andreas Pentineni maja Pärnu mnt 33, kus 1930. aastail asus rohupood. Sellele andsid jumet kumeraseinalised kuppelkatusega väljaastet mõlemas otsas ja keskne kumerkatusega ärkel. (2008. a)

< Naabrid on omavahel sarnased – nii J. Viikbergi majal (Pärnu mnt 35), kus peeti saapaäri ja hiljem töötas lastesõim kui naabrimehe Pentineni majal on valtsplekist vanapärase poolkelpkatus ja ühesugused kumera katusega kesksed ärklid. See ja mitmed teisedki omaaegsed elu-ärihooned peatänava ääres on tänapäeval tühjad. (2016. a)

< Alevi teises otsas (Pärnu mnt 94) asub 1920. aastail ehitatud kahele elmisele majale sarnase välisilmega suurem elu-ja ärihoone, millel on kõrge murtud mansardkatus, keskel kõrge katuseärkel ning esiküljel kaks sissekäiku. Selliseid, meie alevitele ja linnaagulitele väga iseloomulikke maju, leidub Eestis sadade kaupa. (2016. a)

Eesti ajal oli väga tähtis sündmus alevi külje alt mööduva Rapla-Virtsu raudteeliini rajamine 1928–1930, millega kaasnes Märjamaa jaama hoonete esinduslik väljaehitamine. Siinset arengut ergutas ka Pärnu maantee alevit läbiva osa kividega sillutamine 1910–1915. 1939. a olümpiatee (Helsingi 1940) projekti raames sai see teelõik peale veel mustkatte. Alev kosus jõudsalt nii majanduslikult kui kultuuriliselt kuni Teise maailmasõjani. Sõjasündmustes 1941. aasta suvel sai alev kõvasti kannatada – hävis 17 elumaja, Maarja kirik, vallamaja, politseijaoskond, vana postimaja, raudtee kauba-aidad, meierei, majandusühisuse kauplus ja mitu erapoodi.

Nõukogude ajal toimunud muutustest olid Märjamaa jaoks kaks kõige tähtsamat: 1945 sai see ametlikult alevi õigused ning 1950–1962 oli Märjamaa rajoonikeskuse staatuses. Sel ajal ehitati siia esinduslik administratiivhoone, võimla, saun, uus koolimaja ning mitmeid muid hooneid. Sel ajal laienes alev mõlemale poole Pärnu maanteed. Juba Eesti ajal oli alev hakanud valguma ida poolt mööduva Rapla-Virtsu raudtee suunas.

~ Ilmselt on Märjamaa arhitektuurile eeskuju andnud ka 1934 arhitekt L. Johanson projekti järgi ehitatud funktsionalistliku ilmega silikaatkivist raudteejaama hoone, mis on võetud riikliku kaitse alla. (2016. a)

< Modernistlikus laadis ehitatud koolimaja (Pärnu mnt 56) – viimane oluline avalik hoone Märjamaal enne Eesti Vabariigi hävitamist NSVLiidu poolt 1940. a. Silikaatkivist ehitis renoveeriti ja krohviti üle ning kohandati valla raamatukoguks 2011. aastal. (2016. a)

> Uuema arhitektuuri jooned iseloomustavad alevi Pärnu-poolses osas (Pärnu mnt 95) paiknevat K. Kiolinei võõrastemaja, kus hiljem asus söökla, viimati lillepood. Nüüd on kasutusel ainult elamuna. (2016. a)

> Päris modernistlikku arhitektuuri esindab 1930. a Märjamaale arstiks tulnud dr Minna Kannelaui maja (Pärnu mnt 71). Aastatel 1944–1956 tegutses siin Märjamaa haigla, edasi, kuni 1994. aastani polikliinik, seejärel mõni aasta vallavalitsus. (2016. a)

< Rajoonikeskuse ehitati 1959. a tüüpprojekti järgi spordihoone. (2008. a)

> Raudteejaama kompleksis leidub peale vaksalihoone veel mitu stiilset arh. L. Johanson projekteeritud hoonet, sealhulgas kaks meie kitsarööpmelise raudtee jaamadele tüüpilist traditsionalistlikku tööliste elamut, kaubaait, saun jt. (2016. a)

< Märjamaa keskkoolile ehitati 1967. a tollele ajale iseloomulikus lakoonilises laadis uus maja. (2016. a)

> Nõukogude ajal ehitati Märjamaale hulganisti „individaalelamuid“, mille maht oli rangelt ette määratud. 1950–1960. aastail olid väga moes traditsionalistliku ilmega majad (Männiku tn 15). (2016. a)

> Teine alevi jaoks oluline ehitis, mis valmis 1990. a, oli ühepereelamu vundamendile rajatud laste muusika- ja kunstikool (arh. H. Pöldemaa). (2016. a)

< Vahetult enne Eesti taasiseseisvumist ehitas Märjamaa EPT mitu alevile tähtsat hoonet. 1990. aastal avatud ujula valmis ühe Moskva arhitekti kavandi järgi. (2016. a)

< 1970–1980. aastail oli Märjamaa arengus põhiline tegija Eesti Põllumajandustehnika (EPT) Märjamaa osakond. Ettevõtte peahoones (ehit. 1973, ilmselt arhitekt Harald Põldemaa) töötab praegu valdavalitsus. (2016. a)

< Tähtsaim hoone, mille EPT Märjamaale ehitas, oli tüüpprojektist ümber tehtud (arh. H. Põldemaa) postmodernistliku ilmega apteek-polikliinik, millest 1993. a sai Märjamaa haigla. (2106. a)

Alevi ida- ja kaguosa kujundas otsustavalt EPT Märjamaa osakond, kes ehitas sinna 1960.–1980. aastail välja terve omaette linnaku tootmis- ja administratiivhoonete, elamute ja spordikompleksiga. EPT kui Märjamaa võimekaim ettevõtte ehitas alevisse muudki – 1990. aastate algul ehitama hakatud apteek-polikliinikust sai 1993 alevi uus haigla. 1990. aastal said valmis nii ujula kui ka algsest ühepereelamuks mõeldud hoonest ümberprojekteerituna Märjamaa laste muusika- ja kunstikool.

Ülevaate kirjutamisel oli väga suureks abiks Märjamaa Tuna-toimkonna poolt koostatud mahukas ülevaade Märjamaa ajaloost (2014).

< Kindlasti väärib Märjamaa raudteearhitektuurist tähelepanu stiilne veetorn. (2016. a)

Kodu soojaks targalt ja ökonoomselt

Jahedad ja niisked ilmad toovad endaga kaasa vajaduse kütteseadmed sisse lülitada. Üha olulisemaks muutub kodude kütmise juures mugavus ja ökonoomsus: eelistatakse lahendusi, mis võimaldavad reguleerida temperatuuri ja ajastust oma igapäevastest tegemistest lähtuvalt. Saadavalolevate kütteseadmete valik on mitmekesine. Toome otsustamise lihtsustamiseks välja kahe enamlevinud kütteviisi – radiaator- ja põrandakütte – eripärad ja eelised.

Radiaatorküte

Radiaatori valimisel on parim lähtuda professionaalsest küttesprojektist. Ruumi suurus, küttevee temperatuur, soovitud toatemperatuur, hoone soojustus – need on vaid mõned märksõnad, millega tuleb planeerimisel arvestada.

Valikus on elektriga töötavad ja keskküttesüsteemi lülitatavad erinevast materjalist radiaatorid. Üheks levinumaks kütteseadmeks on alumiiniumradiaatorid ning seda eelkõige nende soodsa hinna ja hea soojusjuhtivuse pärast. Lisaks sellele on nad pika tööeaga, korrosiooni-kindlad, kaalult kergemad ja neid saab komplekteerida sobiva ribide arvuga.

Põrandaküte

Põrandaküte muutub tänapäeval järjest iseenesest-mõistetavamaks, eriti just vannitubade, köökide ja esikute renoveerimisel andes mugavustunde ning hoides mägrruumid kuivad ja hallitusevabad.

Kõige universaalsem elektriküttekeha on **küttekaabel**, mida saab paigaldada pea kõikjale – nii uude betoon- või puitpõrandasse kui ka olemasolevasse ehitisse renoveerimistööde käigus. Kaabli plastilised omadused võimaldavad seda lihtsalt ja probleemideta paigaldada näiteks ümber äravoolutorude või tualetipoti. Kaablid on saadaval erineva võimsusega alates 10 W/m kuni 20 W/m ning pikkusega alates 10 meetrist kuni 115 meetrini.

Küttemattide eeliseks on väga lihtne paigaldamine ja küttevõimsuse väga ühtlane jaotus üle kogu põranda, mis tuleneb nende õhukesest ja ruumisäästvast tehnoloogiast. Eriti praktiline on selline lahendus just renoveerimisel, kui ruumide kõrgus ja uste lävepakud on juba varasemast paigas. Põrandaplaadid võib plaatimisseguga paigaldada otse küttemati peale. Matte on saadaval võimsusega kuni 160 W/m² ja mõõtudega vahemikus 1-10 m². Küttemati laius on alati 50 cm, kuid pikkus varieerub.

Termostaat aitab hoida etteantud temperatuuri, lülitades vajadusel küttekaabli või -matti automaatselt sisse või välja. Kaasaegsed termostaadid võimaldavad põrandakütteseadme temperatuuri mugavalt juhtida ja tarbida energiat säästlikumalt.

Sobiva küttelahenduse leidmiseks soovime nõu pidada spetsialistidega, kelle hoolde saab jätta ka paigaldustööd. Bauhofi remondi- ja paigaldusteenus on abiks nii asjakohaste nõuannete kui ka keerukamate remonttöödega.

Ehe eesti köök, kontserdid ja teemapäevad.

Uurige ärilõunate, seminaride ja pidude korraldamise võimalusi.

Lisainfo telefonil 654 9119
või veebilhel 111.111.111